

9 Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

[Formuleringer av disse spørsmål blir tilpasset til de ulike utvalgene: produsenter, leverandører og eksperter]

Innledende spørsmål

1. Stilling og fartstid i bransjen/virksomheten
2. Virksomhetens rolle i verdikjeden for bearbejdet grønnsaksprodukter

Forskningsspørsmål 1: Hva er status og potensial for bruk av norske grønnsaker i bearbejdet grønnsaksprodukter?

- 1.1 Hvordan er bruken av norske grønnsaker i dag?
- 1.2 Hvordan har utviklingen vært de siste 20 årene?
- 1.3 Hva er potensialet for bruken av norske grønnsaker?

Forskningsspørsmål 2: Hvilke faktorer påvirker andelen av norske grønnsaker i bearbejdet grønnsaksprodukter?

- 2.1 Hvilke faktorer bestemmer norsk grønnsaksproduksjon?
- 2.2 Hvilke faktorer påvirker valg av produsenter og leverandører?
- 2.3 Hva er de viktigste hindringene for økt norskandel?

Forskningsspørsmål 3: Hvordan påvirker organisering og styring av relasjonen mellom råvareprodusent og matindustrien andelen norske grønnsaker i bearbejdet grønnsaksprodukter?

- 3.1 Hvordan er relasjonen mellom produsent og industri?
- 3.2 Hva bestemmer valget av organisering av relasjonen mellom produsent og industri?
- 3.3 Hvordan kan organiseringen og styringen av relasjonen bidra til økt norskandel?

Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Hvordan kan man øke andelen av norske grønnsaker i bearbeidede grønnsaksprodukter?

Vi er to studenter som skriver masteroppgave om norsk grønnsaksproduksjon ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Formålet med oppgaven er å forstå hvilke faktorer som påvirker andel norske grønnsaker i bearbeidede grønnsaksprodukter. Vi ønsker deg som deltaker i vårt forskningsprosjekt, og i dette skrivet gir vi deg informasjon om prosjektet og hva deltakelsen vil innebære for deg.

Formål

Vi ser et behov for å øke produksjonen og bruken av norske grønnsaker i matindustrien, da dette kan bidra til økt verdiskapning i jordbruket og imøtekomme etterspørselstrender og kostholdsråd. Problemstillingen for masteroppgaven er hvordan man kan øke andelen av norske grønnsaker i bearbeidede grønnsaksprodukter. Først ønsker vi å kartlegge status, utvikling og potensial for bruk av norske grønnsaker i matindustrien. Deretter vil vi undersøke faktorer som påvirker bruken av norske grønnsaker i den norske matindustrien. Til slutt vil vi se på hvordan organisering og styring av relasjonene mellom produsenter og industri kan bidra til å øke andelen norske grønnsaker i bearbeidede grønnsaksprodukter.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Handelshøyskolen ved NMBU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Basert på offentlig tilgjengelig informasjon har vi forsøkt å kartlegge aktuelle informanter innenfor den norske grøntsektoren og matvareindustrien som innehar verdifull kunnskap om problemstillingen vår. Vi ønsker å gjennomføre intervjuer med et utvalg av grønnsaksprodusenter, aktører fra matindustrien og eksperter på fagfeltet. På bakgrunn av dette ønsker vi å gjennomføre et intervju med deg.

Vi har fått kontaktinformasjonen din fra ... [Tilpasses hver enkelt informant dersom det er relevant]

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i dette prosjektet innebærer det at du stiller til intervju som vil ta deg ca. 45 minutter. Intervjuet gjennomføres gjerne fysisk, men dersom dette ikke er mulig gjennomføres det digitalt via Zoom eller Teams. Dersom ønskelig kan vi sende deg spørsmålene i forkant. Vi kommer til å ta notater fra intervjuet, og dersom du tillater det vil vi også ta lydopptak av intervjuet. I tillegg vil vi innhente informasjon om aktuelle bedrifter fra bedriftenes egne hjemmesider, samt intervjuer publisert på nett og i aviser.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det

vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Persondata som samles inn er navnet ditt, kontaktinformasjon, fartstid i bransjen og stillingstittel eller arbeidsområde, samt virksomhetens navn. Persondataen og virksomhetens navn vil ikke benyttes direkte i oppgaven, men vil bli anonymisert. All data som innhentes vil lagres i passordbeskyttet skylagring i regi av NMBU.

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De som vil ha tilgang til intervjudataene er Lina Marie Jensen og Mathilde Pedersen Tveide som skriver oppgaven, samt våre to veiledere fra NMBU, Silja Korhonen- Sande og Eystein Ystad.

Anonymiseringen vil foregå ved at navn og navn på virksomhet vil byttes ut med koder. Vi bruker anonymiserte sitater fra intervjuene i masteroppgaven. Da den norske matindustrien er en relativt liten bransje kan vi ikke garantere at det ikke er mulighet for å bli gjenkjent til tross for anonymisering. Du vil bli gitt mulighet til å sjekke sitatene som brukes i masteroppgaven før ferdigstilling.

Etter avsluttet prosjekt vil masteroppgaven publiseres i NMBU sitt elektroniske vitenarkiv Brage, hvor masteroppgaven vil ligge åpent tilgjengelig i fulltekst på internett.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes etter muntlig forsvar av oppgaven. Oppgaven vil forsvares muntlig og bli vurdert senest innen september 2024. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Vårt personvernombud: Hanne Pernille Gulbrandsen, e-post: personvernombud@nmbu.no eller telefon: 402 81 558

- silja.korhonen-sande@nmbu.no
- eystein.ystad@nmbu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Silja Korhonen-Sande (veileder)
Eystein Ystad (veileder)

Lina Marie Jensen
Mathilde PedersenTveide

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hvordan kan man øke andelen av norske grønnsaker i bearbeidede grønnsaksprodukter?*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i et intervju

at det tas notater fra intervjuet

at det tas lydopptak av intervjuet

•

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Sitat-tabeller (metode)

Tabell 1. Representative sitater om verdikjeden fra intervjuene

Representative sitater fra intervjuene	Verdikjeden
P2: Alle typer grønnsaker er det ganske vanlig at man kombinerer, flere av de store salatprodusentene produserer jo både til Bama industri og til butikken.	Leverer til konsum og industri
O3: Mange produsenter produserer både til industri og ferskkonsum, det er for å ha flere bein å stå på.	
I1: Og dette er jo industrigulrøtter, det er jo ikke disse små. Gulroten er jo så svær, ikke sant, og det skal jo være så stort som mulig for da blir det jo mest effektivt for oss.	Forskjell mellom industri- og konsumgrønnsaker
I3: Det er jo da vi som på en måte sammen med produsenten ble enige om hvilke potetsorter, hvilke gulrotsorter, hvilke salatsorter, ned på frøtyper helt i detalj, og så er det jo utarbeidet for hver eneste kultur egne kvalitetskrav til varene.	
O2: Det er vel i hovedsak forskjellene, altså vi dyrker den for å bli stor ... men kvaliteten er jo ikke noe dårligere. Det viktigste er jo på en måte at den blir dyrket til den kvaliteten som fabrikken trenger.	

Tabell 2. Representative sitater om eksterne faktorer fra intervjuene

Representative sitater fra intervjuene	Under-gruppe	Tema
P1: Derfor så er vi jo liksom avhengig av politisk vilje. Jeg tror på en måte en må være så ærlig at vi klarer ikke å produsere så billig som det de gjør i Danmark.	Politisk vilje	Politiske faktorer
O1: Frukt og grønt skal jo være det som skal løfte både folkehelse og så videre, og så er det jo ingen form for å støtte opp under på det.		
I2: Og så kunne du da ha bidratt til å både ha gjort et løft for grøntproduksjon lokalt, men også for et sunnere kosthold (...) Så det er jo et kjempepotensial, både med tanke på målene man har for et sunnere kosthold, men også fordi man skal øke norskandelen.	Kostråd	
I3: Det er jo litt rart, altså Helsedirektoratet og myndighetene har jo brukt masse penger på dette her når man skal lære folk om disse kostrådene. Vi har flotte kostråd, spis mer av dette og mindre av det og alt det, men så gjør vi det ikke.		
O1: Vi er jo veldig tydelige på at vi skal ikke ta noe fra kjøtt i det hele tatt, men vi spiser for lite frukt og grønt i henhold til kostholdsrådene. Vi må spise mer, og da må vi spise mer norsk.		
I2: Og det er jo viktig for matsikkerheten nå, at de opprettholder de grønne områdene som finnes, eller de jordbruksområdene som finnes for å klare å opprettholde matsikkerhet i Norge.	Selv-forsyning	
O2: Jeg tenker jo at potensialet egentlig er stort, og i et sånn selvforsyningsgrad- og totalt beredskapsperspektiv, så er det jo i hvert fall viktig. Her kunne vi økt selvforsyning ... ved å bruke mer norsk og bruke mer norsk fryst som på en måte gjør at vi har produkter gjennom hele sesongen.		
P1: Nei, det er importen som er på en måte konkurransen (...) Da det er jo både prisen de får fra utlandet, pluss transport, pluss tollvernet, og hvis det blir mindre, om det nærmer seg det vi produserer for så velger de import.	Import som konkurrent	Økonomiske faktorer
O1: Det er som sagt importen som også er en problematikk. Det er det prispresset som industrien også opplever (...). Så vår konkurrent er import av frukt og grønt.		
P3: Det er blitt høyere priser ute i Europa. Mer må planlegges, og det er en et veldig press for norske produsenter ... Det er jo både delvis med at den situasjonen ute i Europa, men også andre steder. Det er ikke så lett å få tak i varer bare ved å ta en telefon.	Usikker tilgang	
P3: For varer er jo avhengig av etterspørselen, sånn er det jo.	Etterspørsel	
P2: Men jeg tror ikke noe på å være på bare pøse ut masse på tilbudssiden. Nei, uten vi må få på plass etterspørsel.		

I3: I den dyrtiden som vi er i og på en måte har vært inni og kanskje forhåpentligvis er på vei ut da, så velger forbrukeren borte litt dyrere produkter.	Betaling-svillighet	
O3: Enkelte grønnsakskulturer har en sterk norsk preferanse i markedet.		
I3: Det er en kategori som vil vokse i årene som kommer, altså vi ser det egentlig på salat og på alt at forbrukerne i større og større grad velger ferdig.	Trend	
P2: Ja, det vil jo selvfølgelig forandre seg, og man skal jo kunne kjøpe fri tid og sånn ved å kjøpe mer ferdigforedlet.		
O2: Hmmm så jeg tenker at potensialet er jo stort, men det handler litt om at vi er blitt. Ja, jeg vet ikke helt. Det handler om både om statusen for produktene og at vi at vi har havnet i en sånn lav priskategori.	Produkt-kategori og -status	Sosiale faktorer
P1: Den fordi at industrigrønnsaker og fryste grønnsaker har jo, sånn som jeg tror, jeg skal være så ærlig å si at den har jo en lavere status enn på en måte fersk da.		
I1: Det eneste som kan være et problem er at det er et dårlig avlingssår. I år har vi jo fått lite poteter, fordi at det ble flom. Noen år er det for varmt slik at grønnsakene og potetene ikke får nok vann, men andre år er det for mye vann slik at det drukner.	Avvlings-svikt	
I3: Og det er jo vært i fjor, spesielt flom i en del områder som gjorde at vi har ikke nok poteter i år.		
I1: Når ertene er ferdig, så er de ferdig. Venter du til neste dag så er de overmodne og da blir det dårlig kvalitet. Det går 3 timer fra ertene er høsten til de er ferdig produsert og fryst inn på vår fabrikk.	Biologisk materiale	Miljø-messige faktorer
I3: Så er det jo biologisk produkter, så du får jo aldri 100% alltid ... det er jo biologisk materiale og det tror jeg ikke vanlige folk er klar over hvor fort sånne ting endrer seg. De kan fort smake mindre godt, altså.		
I2: Nei, men landbruket har jo en avtale med landbruksorganisasjonen om en felles standard som heter KSL. Kvalitetssystemet i landbruket. Så for å i det hele tatt få levere råvarer i Norge, så må det være KSL-godkjent. Så det har jo vi som krav.	Kvalitets-krav	
O2: Vi har jo et unntak i Norge fra konkurranseloven i forhold til at vi har lov til å samarbeide om priser.	Primær-næringsunntaket	
O4: Men, akkurat for landbruk så er det et unntak i konkurranseloven og det er det unntaket GPS benytter seg av med å samarbeide om prisene på grønt.		
O2: Det er litt sånn hindring selvfølgelig og på tollvern og da gjelder det ikke det bare tollvern på råvarer. Men er toll på bearbeidet ferdig bearbeidet varer ... Ja, for det ble jo en endring på noen toll på noen grønnsaker nå, men det er jo på råvarer egentlig og ikke på ferdig bearbeidet da. Så det styrker egentlig ikke vår posisjon sånn sett.	Tollvern	
P2: Så det er en ganske betydelig markedsrisiko og risikoavlastning i landbruket i forhold til avlingssvikt og sånne ting er jo helt elendig. Jeg vet ikke noe godt dere kjenner til det, men det er, altså, det er jo et tak på 1,8 millioner.	Avlingssvikt	

Tabell 3: Representative sitater fra intervjuene om kritiske suksessfaktorer

Representative sitater fra intervjuene	Underkategorri	Tema
I2: Potensiale må være skikkelig stort. Jeg klarer ikke å se annet, men så lenge man får kjøpt rimeligere råvare i utlandet, og frysetørka som jeg forstår, slik som industrien mest mulig grad gjør, så er det alltid pris som er styrende ... Det er jo prisen som styrer det uansett	Pris	Pris og lønnsomhet
P1: Hmm det er veldig pressede priser da på dette ... Og så har da 1 av 3 en gitt seg, og det er jo på grunn av økonomi.	Lønn-somhet	
O3: Pris er avgjørende for lønnsomheten i produksjonen.		
O3: Det er viktig for både produsent og industri at begge tjener penger for at norsk produksjon skal kunne opprettholdes.		
P2: Det er jo avhengige av at økonomien til produsentene er såpass høy at de gidder å produsere dette her.		
P3: .. tenke litt nytt i forhold til at jeg tror den tiden hvor folk kjøper 2 kilo med kål har det i kjøleskapet spiser opp hele er forbi.	Til-pasning til sosiale trender	Innovative nye produkter og økt kunnskap
I2: Å begynne å få mer aksept for at produktene våre er for folk som har et ønske om å spise mer grønnsaker, spise mer sunt, eller et ønske om en lettvin middag. Vi er jo med på å bidra til et sunnere måltid.		
P3: ... tenke litt nytt i forhold til at jeg tror at den tiden hvor folk kjøper to kilo med kål, har det i kjøleskapet og spiser opp hele er forbi.	Forbruker-preferanser	
P3: Det må jo være et produkt som frister, det er nødt til å være noe som er forbrukerne ønsker å kjøpe.		
O1: Så det er en kjempe kunnskapsmangel, også i tillegg at vi har opplysningskontoret for frukt og grønn, men de promoterer jo ikke industrigrønnsaker og bearbeider produkter.	Forbruker-opplysning	
I1: Altså hvis man skal øke norske grønnsaker, altså fryste grønnsaker, så må man jo gjøre ting på marketing da, tenker jeg.		
P3: Det er jo råvaretilgangen og er den er stort sett stabil. Altså hvis ikke det er norsk råvare, så er det jo stort sett mulig å importere.	Råvare-tilgang	Tilgang på volum og kvalitet
P2: Det er jo en industri som vil trenge veldig mye råvarer.		
I2: Man kan jo tenke at vi får en rimeligere råvare inn, så kan vi være konkurransedyktige på det ferdige produktet. Men det er vi nok ikke. Fordi det er såpass mye ekstra arbeid med den skrellingen og håndteringen av grønnsakene, så selv om råvaren er billig, så er vi ikke konkurransedyktig med det.	Kvalitet	
O2: Det viktigste er jo på en måte at det blir dyrket til den kvaliteten som fabrikken trenger for å utnytte mest mulig, og det er jo på en måte våre kontrakter lagt opp til.		

Tabell 4. Representative sitater om verdikjedesamarbeid fra intervjuene

Representative sitater fra intervjuene	Samarbeid
I1: Så jeg tenker at hvis de hadde vært litt mer bevisste i de andre leddene, vi er jo klare til å produsere mer. Men vi klarer jo ikke det alene. Nei, det er et samarbeid rett og slett.	Vertikalt-samarbeid
O1: Om det så er mellom kunde og leverandør, men det må jo i hvert fall være et langt større verdikjedesamarbeid. Da tror jeg det kan hente ut effekter på en helt annen måte.	
O1: Kommunisere alt det spennende som skjer, og bygge gode relasjoner og allianser til faglagene, til politikere, og de rundt oss, og ikke minst kunder og samarbeidspartnere i markedet. Så vi må jobbe på flere fronter rett og slett.	

I2: Samtidig som vi da har vært flinke til å invitere inn, kommet på besøk, ikke bare kundene, men også beslutningstakere, departement, Landbruksdirektoratet, Innovasjon Norge, sånne ting vi har brukt bevisst tid på, og få gode relasjoner til alle som har betydning for bedriften vår.	
O3: Gjennom mange år har det vært et velfungerende produsentsamarbeid for produkter til direktekonsum, hvor mulighetene i primærnæringsunntaket er utnyttet. Vi har også stor tro på at det er mulig å få til et godt samarbeid for produkter til industri.	Horisontalt samarbeid

Tabell 5. Representative sitater om styringsmekanismer fra intervjuene

Representative sitater fra intervjuene	Undertema	Tema
I1: Ja, skriftlige avtaler. Pris og volum i avtalene... de må jo levere til en viss kvalitet, ellers får de trekk.	Skriftlige kontrakter	Formelle styringsmekanismer
P3: Produsenten og Gartnerhallen har selvfølgelig skriftlige avtaler, men produsentnivå så er det veldig mye at du blir enig.		
O2: Forhandling av pris foregår en gang i året, eller at det for hver dyrkingssesongen, og da går vi også gjennom hvis det er noen vilkår i kontraktene som vi mener er bør forandres, så er det også en del av den samme praten.		
I1: Vi har jo våre spesifikasjoner i forhold til hvilken kvalitet, og så må vi jo ta ut en del ting. For at det kanskje er for korte eller for små biter, men er det en feil, er det en svart flekk, eller er det skall, eller er det grønt, så vil man jo ikke spise det. Det er jo veldig mye, en gulrot, hvis du skal ha en firkantet gullerotbit, sånn ti ganger ti, eller en ganger en centimeter, så er jo ikke gulrot, det er jo sånn.	Spesifikasjoner	
I3: Det er jo da vi som på en måte sammen med produsenten ble enige om hvilke potetsorter, hvilke gulrot sorter og så videre, hvilke salatsorter ned på frøtyper helt i detalj, og så er det jo utarbeidet for hver eneste kultur egne kvalitetskrav til varene.		
O3: Det er i praksis mottakplikt på kontrahert vare til industri. Dette er ikke i samme grad tilfelle for produksjon til direkte konsum.	Forutsigbarhet	
P3: Har vi varer tilgjengelig og en annen trenger, så blir vi en da sender vi og motsatt, så det er ikke noe formelt sånn sett, og så blir jo veldig avhengig av markedet var.		
I1: Vi har tre stykker som jobber ute hos produsentene. Som er ute der hele tiden og tar prøver. ... De lurer jo på ting, så vi er jo et sånt kontaktledd med dem.	Oppfølging	Relasjonelle styringsmekanismer
O2: Oppfølge om det ikke er det varierer litt fra industri til industri, men at det i hvert fall er innom noen flere ganger i sesongen og ser status.		
O2: Ja i forhandlings når vi snakker pris, så er jo det på en måte vi legger fram ærlige og åpne kalkyler på hvordan våre kostnader øker og så. Og så har de	Tillit	

selvfølgelig sine argumenter, men vi er på en måte på en dialog som at vi forstår hverandre og forstår også at det er viktig å beholde norsk volum da som også ofte blir en diskusjon fordi vi er presset på import.		
O2: Vi er jo litt i samme båt på en måte og det gjør jo at vi i hvert fall de jeg snakker mye med de har vi en ganske god relasjon til, eller veldig god. Egentlig vil jeg si vi har en ganske åpen og ærlig dialog.	Kommunikasjon	